

สีเหลืองสดใสของดอก

"ง = ม = บ กิ"

ช่วงปลายฤดูใบไม้ผลิ

กัญญา สัทชูโอะ

1-2 ดอกยะมะบุกิกลีบเดี่ยวกำลังบานงดงามพร้อมซากุระพันธุ์ฮ้อยที่ Haradani-en ในกรุงเกียวโต

แดง จากซากุระร่วงโรยไปราวกลางเดือนเมษายน ภูมิภาคส่วนใหญ่ของญี่ปุ่นก็เริ่มเข้าสู่ปลายฤดูใบไม้ผลิอันจะเป็นช่วงที่มีดอกไม้งามนานาพันธุ์ทยอยบานกันทุกสัปดาห์ หนึ่งในดอกไม้สัญลักษณ์ของช่วงกลาง-ปลายเดือนเมษายนเรื่อยไปจนถึงต้นเดือนพฤษภาคม คือ ดอกยะมะบุกิสีเหลืองสดใส

ยะมะบุกิเป็นไม้ดั้งเดิมของญี่ปุ่น พบตามไหล่เขาในประเทศญี่ปุ่นนับตั้งแต่คิวชูไปจนถึงฮอกไกโด ขนาดดอกกราวเท่ากุหลาบหนู สีเหลืองแกมแดงออกเป็นสีทองสามารถสังเกตเห็นได้แม้จากระยะทางไกลๆ ด้วยสีเหลืองที่ออกจะดูขนาดเล็กน้อยแตกต่างกับดอกไม้ญี่ปุ่นที่โดยทั่วไป ที่มักมีสีเขียวตาหรือสีอ่อนๆ ดอกยะมะบุกิที่พบบ่อยๆ มีทั้งแบบกลีบเดี่ยวที่มี 5 กลีบ และแบบกลีบซ้อนซึ่งจะมีกลีบ 7-8 กลีบ บางครั้งจะพบแบบกลีบซ้อนหยักคล้ายเบญจมาศ ซึ่งชื่อก็เรียกว่า "คิคุยะมะบุกิ" บ้าง และบางสายพันธุ์จะมีสีขาวแซมตรงปลายกลีบ มีกลิ่นหอม ใบบางมีหยักด้านข้างจัดอยู่ในสายพันธุ์เดียวกับกุหลาบ ชาวอังกฤษเรียกมันว่า Japan Rose หรือ Yellow Rose ตัวต้นจะสูงราว 1-2 เมตร และเมื่อโตโดยเฉพาะยามออกดอก กิ่งจะย้อยลงมาไต่พื้นดินด้านล่าง ต้นใดที่อยู่ริมคลองก็จะมีดอก และใบย้อยลงมาติดพื้นน้ำดูสวยงามเข้ากับธรรมชาติแบบชนบทของญี่ปุ่น และเวลาโดนลมอ่อนๆ จะเคลือนไหวไปมาดูอ่อนโยนเหมาะๆกับเป็นไม้ประดับสวน

ว่ากันว่าชื่อ "ยะมะบุกิ" (山吹) ในภาษาญี่ปุ่นนั้นมาจากเสียงที่เพี้ยนมาจากคำว่า "ยะมะบุริ" (山振) หรือ "เขาขยับ" เวลาต้น และกิ่งของมันที่บานอยู่ตื่นเขาโดนลมจะขยับไปมาเสมือนเขาเคลือนตัวเอกลักษณ์ของดอกยะมะบุกิ คือแบบกลีบเดี่ยวจะแตกเป็นเมล็ดนานหลายปีต่อครั้งหลังดอกร่วงโรยไป ในขณะที่แบบกลีบซ้อนจะไม่แตกเป็นเมล็ด การเจริญพันธุ์ของมันตามธรรมชาติจึงอยู่ที่รากที่จะงอกจากกิ่งที่เลื้อยไปฝังใต้ดินเป็นหลัก

3

4

5

3. แบบกลีบซ้อนเบญจมาศ เหลืองสด
4. ในหนึ่งซ้อจะมีดอกบานเป็นสิบทั้งด้านซ้าย และขวาของก้าน ย้อยลงมาด้านล่าง
5. สีเหลืองสดของกลีบดอก และใบเขียวขจีสร้างบรรยากาศงามๆ กับปลายฤดูใบไม้ผลิอย่างมาก

ชื่อของดอกยะมะบุกิปรากฏในหนังสือเพลง “มันโยชู” บ่อยครั้ง แต่เรื่องราวที่โด่งดังที่สุดเกี่ยวกับมันคงเป็นบทเพลงที่ถูกสาวชวานายากไไร้คนหนึ่งในเมืองโอะโกะเตะะ ยกขึ้นมาเป็นคำตอบ *ด้วยการเด็ดดอกยะมะบุกิมาหนึ่งดอก และยื่นให้โอะตะ โดกัง* (ค.ศ.1432-1486) สถาปนิก และนักกลอนชื่อดังผู้ออกแบบพระราชวังเอะโตะเมื่อเขาเดินป่า และหลงทางไปที่หมู่บ้านเพื่อขอยืมเสื่อฝนจากหญิงสาว *โอะตะเขียนบันทึกไว้ว่าเขารู้สึกโมโหหญิงสาวคนนั้นมากที่จู่ๆ ก็ส่งดอกไม้มาให้หนึ่งดอกทั้งๆ ที่เขาเอ่ยปากขอยืมเสื่อฝนแล้วก็ได้ไม่ได้เสื่อ* ต้องเปียกปอนกลับมา เมื่อนำเรื่องราวดังกล่าวมาเล่าให้ผู้ใหญ่ในวังฟัง *ก็ได้คำตอบที่แหลมคมว่าหญิงสาวดังกล่าวน่าจะพยายามสื่อให้เขารู้ โดยผ่านเพลงโบราณที่เจ้าชายคะนะอะกิระ (ค.ศ.914-987) ทรงนิพนธ์ไว้* มีเนื้อหาวว่า “นะนะอะะ สะจิอะะ สะนะวะสะคะโตะโอะยะ มะมะบุกิวะ มิโนะฮิโตะทสุนิ นะคะชิอะะ คะนะชิคิ” *ถึงจะบาน 7 กลีบ 8 กลีบ เจ้าดอกยะมะบุกิก็ไม่มีผลมีลูก* ซึ่งน่าเศร้าเสียจริง” หรืออีกนัยหนึ่ง หญิงสาวพยายามบอกโอะตะว่า *บ้านของเธอเป็นชวานายากจนเสมือนดอกยะมะบุกิที่ไม่มีผลให้ เสื่อฝนก็มีเพียงตัวเดียว และพ่อของเธอก็ต้องใช้ยามออกไปดำน เสียใจจริงๆ ที่เธอก็ให้เขายืมมันไม่ได้*

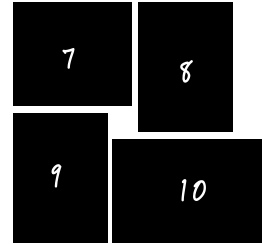
โอะตะรู้สึกเลอะอายใจว่า ตนเองไม่มีแม้แต่ความรู้เกี่ยวกับบทเพลงเก่าแก่ที่ว่า หลงไปดำหนิ และโมโหหญิงสาว นับแต่นั้นเป็นต้นมาจึงขยันหมั่นเพียรเรียนการประพันธ์เพลงโบราณอย่างเอาจริงจัง จนขึ้นชื่อว่าเป็นนักแต่งเพลงหรือ “คะจิน” (歌人) ชื่อดัง

ของญี่ปุ่น จนเป็นที่รู้จักกันมาทุกวันนี้ และเพื่อรำลึกถึงประสบการณ์ในครั้งนั้น ต่อมาเขาได้สร้างอนุสาวรีย์สลักชื่อ “หมู่บ้านยะมะบุกิ” (ยะมะบุกิโนะซะโตะ) ขึ้นที่เชิงสะพานข้ามแม่น้ำคันตะ ในเขตโตะยะชิมะ ในกรุงโตเกียวปัจจุบัน สำหรับหมู่บ้านจริงๆ ที่หญิงสาวพำนักอาศัยนั้นบางตำนานบอกว่าเป็นตำบลยะมะบุกิ ในเขตชินจูกุ ห่างจากจุดดังกล่าวไปราว 1 กิโลเมตร ซึ่งแม้ในปัจจุบันก็ยังมียู่ บางคนที่บอกว่าเป็นตำบลโอะโกะเตะะในจังหวัดไซตะมะในปัจจุบันที่มีหมู่บ้านยะมะบุกิอยู่นอกจากนั้น เรื่องราวข้างต้นของโอะตะ โดกังยังถูกนำมาผูกเป็นเรื่องเล่าขานหรือ “ระกุโงะ” กันจนถึงทุกวันนี้

ถึงแม้ว่าคนหนุ่มคนสาวส่วนใหญ่อาจไม่เคยได้ยินเรื่องเล่า

6. หลังศาลพักด้านหน้าศาล Matsuo-taisha เป็นดงต้นยะมะบุกิ

7. ดอกตูมกลีบซ้อน หน้าตาเหมือนกุหลาบหนู
8. ยามแดดทองลงมา สีเหลืองสดจะดูเข้มข้น
9. หน้าศาล Haiden@ศาล Matsuo-taisha
10. คุน้ำที่ตัดจากลำน้ำใกล้ๆ หล่อเลี้ยงดงยะมะบุกิภายในตัวศาล Matsuo-taisha

เกี่ยวกับโอดะข้างต้นเลยก็ตาม แต่พวกเขาที่มักคุ้นกับยะมะบุกิ ซึ่งหมายถึง สีดินสอเทียนเหลืองสดออกแดงผสมทองในกลองดินสอสมัยเด็กๆ สีเหลืองยะมะบุกินี้เป็นหนึ่งในสีดั้งเดิมของญี่ปุ่นในจำนวนสีทั้งหมด 465 สี เป็นสีที่ให้ความรู้สึกสดใสเหมาะเป็นสีในห้องครัวหรือเครื่องสุขภัณฑ์เพราะดูสะอาดตา

เมื่อเร็วๆ นี้มีร้านขนมแห่งหนึ่งในเมืองโอะโกะเสะ จังหวัดไซตะมะ หนึ่งในตำบลในตำนานที่เกี่ยวข้องกับโอดะ โดกังได้ผลิตขนมที่ใส่กลองดำหุระรา เปิดมามีขนมพายไส้ถั่วแดงห่ออยู่ด้านในของแผ่นทองรูปเงินเรียวก โดยตั้งชื่อมันว่า “ยะมะบุกิอิโร โนะ โอะคะชิ” (山吹色のお菓子) เปลี่ยนแบบขนมหวานในกลองไม้ที่ด้านล่างซ่อนเงินเรียวกสีทองอร่ามซึ่งพ่อค้ามักนำไปติดดินบนนักรบขามูไรที่กำกับราชการในอดีต อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงก็ไม่มีใครเคยเห็นหรือมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกลองขนมดังกล่าวว่ามีจริงหรือไม่แต่อย่างไรก็ตาม “ขนมสียะมะบุกิ” ก็ยังคงเป็นวลีในอดีตของญี่ปุ่นที่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายว่าหมายถึง “การขอราษฎรบังหลวง”

ในทุกวันนี้ แม้จะมีชาวควรวการขอราษฎรบังหลวงของเจ้าหน้าที่รัฐบางครั้งก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นบ่อยนัก เพราะมีกลไกภาคประชาชน และกลไกด้านกฎหมายคอยควบคุมอยู่อย่างรัดกุม ขนมสียะมะบุกิที่ออกวางขายจึงเป็นเพียงการทำแพคเกจจิ้ง และขนมให้

เตะตาเตะใจผู้บริโภคเท่านั้น แต่เท่าที่ทราบก็ไม่ได้เป็นที่แพร่หลายเท่าใดนัก สำหรับดอกยะมะบุกิก็ยังคงเป็นดอกไม้ที่ไม่ให้ภาพของความสดใสด้วยสีเหลืองแกมทองของมันอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะสมัยใด

ดอกยะมะบุกิจะเริ่มบานราวกลางหรือปลายเดือนเมษายนไปจนถึงต้นเดือนพฤษภาคมสำหรับในภูมิภาคคันไซ และคันโตปกติจะชมได้ตามสวนพฤกษศาสตร์ต่างๆ และบานอยู่ตามริมถนนริมรั้ว สำหรับที่ๆ ลือชื่อว่ามีดอกยะมะบุกิสวยงาม ได้แก่

1. ศาลมัตสึโอะ ไทชะ เมืองอะระชิยะมะ ซานกรุงเกียวโต เป็นสถานที่ชมดอกยะมะบุกิที่มีชื่อเสียงที่สุดในคันไซ ทั้งแบบกลีบเดี่ยว และกลีบซ้อนราว 3,000 ต้นชมความงามได้จากราวกลางจนถึงปลายเดือนเมษายน ช่วงพีคจะมีกระประดับไพลำค่าเดินเดินราว 5 นาที จากสถานี Matsuo Taisha, Hankyu/Kyoto Line

2. อุทยานประวัติศาสตร์ยะมะบุกิ ที่ตำบลโอะโกะเสะ จังหวัดไซตะมะ เป็นอุทยานที่สร้างขึ้นเพื่อถ่ายทอดตำนานเรื่องราวของโอดะ โดกังกับหญิงสาวลูกสาวชาวนายากจน มีต้นยะมะบุกิบานงดงามระหว่างกลางถึงปลายเดือนเมษายนราว 3,000 ต้น เดินราว 8 นาที จากสถานี Ogose / JR Ogose Line หรือ Tobu Ogose line